

Oskar Szczygieł

Sprawozdanie z konferencji „Podzielone plony: integracja Ukrainy z UE i bezpieczeństwo żywnościowe Europy”

Report from the Conference: ‘Shared Harvest: Ukraine’s EU Integration and Europe’s Food Security’

Konferencja naukowa „Podzielone plony: integracja Ukrainy z UE i bezpieczeństwo żywnościowe Europy” odbyła się 24 listopada 2025 r. w Warszawie, w siedzibie Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk (IRWiR PAN). Wydarzenie zostało zorganizowane przez IRWiR PAN we współpracy z Fundacją im. Stefana Batorego. Uczestniczyli w nim przedstawiciele środowiska naukowego, eksperci, decydenci oraz praktycy sektora rolnego z Polski i Ukrainy (IRWiR PAN, 2025).

Wprowadzenie do konferencji podkreśliło aktualność i wagę tematyki związanej z procesem integracji Ukrainy z Unią Europejską (UE) w obszarze rolnictwa oraz wynikające z tego implikacje dla bezpieczeństwa żywnościowego Europy. Celem spotkania była prezentacja najnowszego raportu analitycznego „Podzielone plony” oraz zainicjowanie szerszej dyskusji nad wyzwaniami i szansami, jakie niesie rozszerzenie UE o Ukrainę. Celem konferencji było stworzenie platformy dialogu między nauką, administracją publiczną, organizacjami branżowymi i biznesem, sprzyjającej wymianie poglądów i doświadczeń w perspektywie politycznej i praktycznej.

Mgr Oskar Szczygieł, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Zakład Ekonomii Wsi, ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa, e-mail: oszczygiel@irwirpan.waw.pl, ORCID: 0000-0002-7622-6933.

Utwór dostępny jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe.
[Creative Commons CC BY 4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Fotografia 1. Otwarcie konferencji

Photo 1. Opening of the conference

Źródło: Fundacja Badań Wiejsko-Miejskich RURall.

Source: Rural and Urban Research Foundation RURall.

W sesji otwierającej głos zabrali dyrektor i profesor IRWiR PAN dr hab. Monika Stanny oraz prezes zarządu Fundacji Batorego Edwin Bendyk. Prof. Stanny, witając uczestników, zaznaczyła wieloletnie zaangażowanie Instytutu w badania nad integracją Ukrainy z UE. Przypomniała, że IRWiR PAN od dawna utrzymuje współpracę z instytucjami ukraińskimi i zatrudnia ukraińskich badaczy, co umożliwia gromadzenie wiedzy o procesach zachodzących w Ukrainie. W swoim wystąpieniu podkreśliła, iż konferencja odbywa się w istotnym momencie geopolitycznym, wymagającym spojrzenia na integrację z Ukrainą także przez pryzmat bezpieczeństwa regionu. Zwróciła uwagę, że jeśli Europa ma przejąć wiodącą odpowiedzialność za przyszłość Ukrainy, jednym z kluczowych priorytetów staje się zapewnienie jej bezpieczeństwa żywnościowego oraz odpowiednie włączenie ukraińskiego sektora rolno-spożywczego w jednolity rynek UE. Mówiąc o toczącej się debacie publicznej, dyrektor Stanny zaapelowała o dyskusję opartą na faktach zamiast mitów, wiedzy zamiast emocji – zgodnie z przesłaniem raportu, który przypomina, że rzeczowa analiza powinna zastąpić uproszczone narracje oparte na strachu.

Życzyla uczestnikom inspirującej, owocnej debaty oraz formułowania odważnych rekomendacji dla polityki.

Edwin Bendyk w swoim wystąpieniu podkreślił znaczenie raportu „Podzielone plony”, przygotowanego w ramach programu Forum Idei Fundacji Batorego, jako podstawy merytorycznej konferencji. Wyraził zadowolenie, że opracowanie to stało się punktem wyjścia do szerszej dyskusji, wykraczającej poza prezentację samych wyników badania. Prezes Bendyk zwrócił uwagę na modelową współpracę między środowiskiem naukowym a organizacją pozarządową przy tworzeniu raportu – podziękował autorom (dr. hab. Sławomirowi Kalinowskiemu, prof. IRWiR PAN; dr. hab. Wawrzyńcowi Czubakowi, prof. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu; dr. Vitalijowi Krupinowi, adiunktowi w IRWiR PAN) za trud włożony w połączenie najwyższej jakości wiedzy naukowej z praktycznymi potrzebami działalności rzeczniczej Fundacji. Następnie omówił szerszy kontekst, który skłonił Fundację do zajęcia się tematyką rolnictwa w relacjach z Ukrainą. Przypominał, że kwestia ukraińska zawsze była istotna w misji Fundacji, lecz wybuch wojny w 2022 r. zintensyfikował te działania. Bendyk wskazał na wydarzenia 2023 r., w tym kryzys związany z blokadą eksportu ukraińskiego zboża na granicy polsko-ukraińskiej, jako moment ujawniający poważny deficyt rzetelnych informacji i analiz w debacie publicznej. Zaznaczył, że spór wokół importu zboża obnażył dominację emocji i narracji dezinformacyjnych (np. o „zatrutym zbożu”) przy jednoczesnym braku twardych danych i argumentów merytorycznych. To uświadomiło ekspertom Fundacji potrzebę przygotowania pogłębionego opracowania faktograficznego, które dostarczyłoby podstaw do racjonalnej dyskusji. Bendyk opisał, jak w odpowiedzi zainicjowano projekt, w ramach którego zaproszono do współpracy polskich i ukraińskich ekspertów, by wspólnie zidentyfikować potencjalne punkty zapalne procesu integracji i zaproponować rozwiązania zamieniające je w obszary współpracy. Owocem tych prac stała się mapa drogowa polsko-ukraińskiego dialogu akcesyjnego oraz seria raportów szczegółowych (poświęconych m.in. problematyce korupcji czy kwestii demograficznej w Ukrainie). Prelegent podkreślił przy tym znaczenie uzupełniania luk wiedzy po obu stronach – zarówno Polacy, jak i Ukraińcy dysponują ograniczoną wiedzą o wzajemnych realiach społeczno-gospodarczych, zwłaszcza na wsi, co rodzi nieporozumienia. W jego opinii jednym z celów działalności Fundacji jest więc „oddanie głosu Ukrainie” i upowszechnianie w Polsce rzetelnej wiedzy o ukraińskich przemianach, jak również przekazywanie Ukraińcom wiedzy o Polsce. Bendyk wskazał również na fenomen odporności społecznej i gospodarczej Ukrainy w czasie wojny – zdolność państwa i społeczeństwa do funkcjonowania mimo ogromnych obciążeń – sugerując, że analiza tego doświadczenia może przynieść cenne lekcje dla budowania odporności kraju takiego jak Polska w obliczu różnych kryzysów. Kończąc, zaznaczył, że sektor rolnictwa stanowi znakomity przykład

obszaru, w którym ogólne, hasłowe ujęcie budzi nieuzasadniony lęk, natomiast pogłębiona analiza pozwala rozłożyć problem na konkretne zagadnienia i interesy, którymi można zarządzać. Takie analityczne podejście, wsparte wiedzą ekspercką, jest niezbędne, by – zgodnie z intencją konferencji – znaleźć rozwiązania korzystne dla wszystkich stron procesu integracji.

Fotografia 2. Prezentacja raportu „Podzielone plony”

Photo 2. Presentation of the ‘Shared Harvest’ report

Źródło: Fundacja Badań Wiejsko-Miejskich RURall.
Source: Rural and Urban Research Foundation RURall.

Kolejnym punktem programu był raport „Podzielone plony” zaprezentowany przez dr. hab. Sławomira Kalinowskiego, prof. IRWiR PAN, współautora opracowania. Raport stanowi kompleksową analizę potencjalnych następstw członkostwa Ukrainy w UE dla rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji dla Polski. Wprowadzając w treść tego opracowania, prelegent nakreślił aktualny obraz ukraińskiego sektora rolnego oraz scenariusze dalszego rozwoju sytuacji. Skala i struktura rolnictwa Ukrainy zostały przedstawione jako kluczowe uwarunkowania – 2/3 terytorium tego kraju stanowią grunty rolne, z czego aż ok. 41,3 mln ha to faktyczne użytki rolne (areal ponad dwukrotnie większy niż w Polsce). Rolnictwo odgrywa fundamentalną rolę w ukraińskiej gospodarce, jednak cechuje je głębokie zróżnicowanie strukturalne – obok milionów

drobnych gospodarstw rodzinnych istnieje stosunkowo niewielka liczba wielkich przedsiębiorstw rolnych, należących do agroholdingów, które generują większość produkcji towarowej. W raporcie zwrócono uwagę na wyjątkową polaryzację: 118 największych przedsiębiorstw rolnych użytkuje powierzchnie przekraczające 10 tys. ha każde, co jest skalą nieosiągalną dla gospodarstw w Polsce. Te korporacyjne podmioty dysponują ogromnymi zasobami (ziemią, kapitałem, infrastrukturą) i determinują kierunki produkcji, koncentrując się na eksporcie surowców (głównie pszenicy, kukurydzy, jęczmienia, słonecznika i rzepaku). W rezultacie ukraińskie rolnictwo ma wąski profil towarowy i niską dywersyfikację, co czyni ten sektor zarówno potężnym producentem surowcowym, jak i systemem podatnym na wahania cen, degradację środowiska i nierówności strukturalne. Taki dualny układ – z jednej strony czarnoziem i agroholdingi, z drugiej drobne gospodarstwa – tworzy realia, z którymi polskie rolnictwo już styka się na wspólnym rynku i które będą rzutować na przyszły kształt konkurencji oraz bezpieczeństwa żywnościowego w Europie (Kalinowski, Krupin, Czubak, 2025).

Prezentacja raportu objęła również omówienie rozważanych przez autorów scenariuszy integracji Ukrainy z UE. Zaprezentowano cztery możliwe warianty rozwoju sytuacji – od scenariusza korzystnego dla obu stron (*win-win*) do asymetrycznych układów wygrany–przegrany (*win-lose*) oraz wariant skrajnie niekorzystny dla obu stron (*lose-lose*). Prof. Kalinowski scharakteryzował główne implikacje każdego ze scenariuszy. Z punktu widzenia Polski potencjalne członkostwo Ukrainy w UE oznacza przede wszystkim wzrost konkurencji na rynku rolnym. Swobodny napływ tańszej żywności z Ukrainy mógłby wywołać presję cenową na produkty krajowe, stanowiąc poważne wyzwanie dla polskich producentów. Jednocześnie wskazano znaczące szanse: integracja stwarza możliwość zacieśnienia współpracy gospodarczej, np. przeniesienia części procesów przetwórczych do Polski (co oznaczałoby dopływ surowców i tworzenie wartości dodanej w kraju). Wymusiłaby też przyspieszenie modernizacji polskiego sektora rolno-spożywczego, zwiększając jego konkurencyjność w dłuższym horyzoncie. Z perspektywy Ukrainy akcesja wiązałaby się również z istotnym wzrostem konkurencji – wejście na jednolity rynek UE wymagałoby od ukraińskiego rolnictwa przyspieszonej adaptacji do unijnych standardów sanitarnych, jakościowych i środowiskowych. Ewentualne objęcie Ukrainy mechanizmami Wspólnej Polityki Rolnej (WPR; np. systemem dopłat bezpośrednich) mogłoby równocześnie zapewnić jej rolnikom dodatkowe środki na rozwój, znacząco podnosząc potencjał konkurencyjny sektora. Podkreślono jednak ogromne wyzwania strukturalne po stronie ukraińskiej wynikające ze wspomnianej dualnej struktury: duże przedsiębiorstwa rolne (agroholdingi) są już dziś w dużej mierze dostosowane do wymogów unijnych, podczas gdy drobne gospodarstwa indywidualne miałyby trudności z szybkim spełnieniem wysokich standardów

produkcji i potrzebują szczególnego wsparcia w procesie integracji. Dla UE jako całości włączenie Ukrainy oznaczałoby pozyskanie nowego wielkiego rynku zbytu, a zarazem źródła zaopatrzenia – ogromny potencjał produkcyjny Ukrainy przełożyłby się na zwiększenie podaży żywności w Europie (a tym samym poprawę fizycznej dostępności produktów spożywczych). Równocześnie UE musiałaby zmierzyć się z kwestiami konkurencyjności i koncentracji na rynku rolnym: pojawienie się tak silnego producenta rodzi konieczność zapewnienia zrównoważonego rozwoju całego regionu, by korzyści nie były osiągane kosztem nadmiernego uprzywilejowania najsilniejszych podmiotów. W tym kontekście wspomniano o potrzebie przygotowania odpowiednich mechanizmów ochronnych – np. okresów przejściowych w dostępie do pełnych dopłat czy kontyngentów – które osłoniłyby rolników w krajach UE przed nagłym wstrząsem konkurencyjnym.

W zakończeniu prezentacji prof. Kalinowski przedstawił rekomendacje płynące z raportu, wskazując działania niezbędne, by możliwy negatywny scenariusz integracji nie zrealizował się kosztem polskiej i europejskiej wsi. Za najważniejsze uznano inicjatywy zapewniające osiągnięcie układu *win-win* między Polską a Ukrainą. Po stronie polskiej rekomenduje się proaktywne przygotowania do integracji – nie czekać biernie na rozwój wydarzeń, lecz już teraz podejmować kroki wzmacniające konkurencyjność sektora. Przykładem była tu kwestia infrastruktury eksportowej: prelegent przypominał, że zaraz po wybuchu wojny w 2022 r. eksperci postulowali rozbudowę krajowych portów morskich w celu ułatwienia tranzytu ukraińskiego zboża, jednak działania podjęto ze znacznym opóźnieniem (w efekcie to Ukraina i sąsiednia Rumunia szybciej zwiększały swoje zdolności przeładunkowe). Wnioskiem jest konieczność wyciągnięcia lekcji z tych zaniedbań – Polska powinna wyprzedzać bieg wydarzeń i już teraz inwestować w zdolności logistyczne oraz programy dostosowawcze dla rolnictwa. Raport postuluje także dążenie do współpracy sektorowej z Ukrainą: rozwijanie transgranicznych klastrów rolno-spożywczych, wspólnych przedsięwzięć przetwórczych, a przede wszystkim intensywną wymianę wiedzy i doświadczeń między producentami i ekspertami obu krajów. Dzięki takiej kooperacji możliwe jest wykorzystanie komplementarności – specjalizacja produkcji w obszarach, w których przewagi są oczywiste, przy jednoczesnym unikaniu bezpośredniej rywalizacji w sferach, gdzie mogłaby być ona destrukcyjna. Podkreślono, że większy nacisk na wartość dodaną (rozwój przemysłu spożywczego zamiast eksportu nieprzetworzonych surowców) leży we wspólnym interesie Polski i Ukrainy. Ogólnie rzecz ujmując, rekomendacje raportu sprowadzają się do apelu: nie „przespać” najbliższych lat przygotowań do akcesji – już teraz budować fundamenty pod trwałą integrację w taki sposób, aby moment wejścia Ukrainy do UE (który nastąpi zapewne dopiero za kilka lat) zastał obie strony przygotowane i współpracujące, a nie skonfliktowane.

Bezpośrednio po prezentacji raportu odbył się panel dyskusyjny poświęcony omówieniu wniosków i pogłębieniu wybranych zagadnień raportu. Moderatorka dyskusji, dr Paulina Sobiesiak-Penszko, zaproponowała, by skupić się na perspektywie przyszłości – możliwych scenariuszach rozwoju sytuacji i praktycznych sposobach przygotowania się do integracji, rozwijając kwestie zasygnalizowane w raporcie. W panelu udział wzięli zarówno współautorzy raportu z Polski i Ukrainy (m.in. dr Vitalij Krupin, dr hab. Wawrzyniec Czubak, prof. UPP, dr hab. Sławomir Kalinowski, prof. IRWiR PAN), jak i przedstawiciel praktyki rolnej – prezes zarządu Goodvalley Agro S.A. Grzegorz Brodziak, reprezentujący sektor biznesowy.

Fotografia 3. Rozmowa w panelu dyskusyjnym konferencji

Photo 3. Panel discussion at the conference

Źródło: Fundacja Badań Wiejsko-Miejskich RURall.
Source: Rural and Urban Research Foundation RURall.

Dyskusja pozwoliła skonfrontować perspektywę naukową z doświadczeniem branżowym. Paneliści zgodzili się, że kluczowym wyzwaniem nadchodzących lat będzie wyrównywanie dysproporcji w ramach ukraińskiego rolnictwa oraz między Polską a Ukrainą. Zwrócono uwagę, iż duże ukraińskie przedsiębiorstwa agroindustrialne już dziś funkcjonują na poziomie zbliżonym do europejskiego, natomiast drobne gospodarstwa rodzinne potrzebować będą daleko idącej pomocy (doradczej,

finansowej i organizacyjnej), by sprostać wymogom wspólnego rynku. W związku z tym integracja powinna być rozumiana nie tylko jako włączenie Ukrainy w strukturę UE, lecz także jako proces transformacji wewnętrznej ukraińskiej wsi – wymagających polityk osłonowych i rozwojowych, analogicznych do tych stosowanych wobec nowych państw członkowskich we wcześniejszych rozszerzeniach Unii. Przedstawiciel biznesu podkreślił zaś, że polscy rolnicy i firmy rolno-spożywcze już teraz odczuwają konkurencję ukraińską, ale odpowiedzią na obawy powinna być strategia współpracy zamiast protekcjonizmu: wspólne poszukiwanie nisz rynkowych, kooperacja handlowa i inwestycyjna mogą przynieść korzyści obu stronom. W trakcie debaty wielokrotnie akcentowano konieczność zmiany narracji w dyskursie publicznym. Zamiast konfrontacyjnego przedstawiania relacji polsko-ukraińskich w rolnictwie (opartego na strachu przed konkurencją), postulowano budowanie narracji współpracy bazującej na faktach i obustronnych korzyściach. Paneliści wskazali, że łagodzenie napięć społecznych – zwłaszcza wśród rolników obawiających się o swój byt – powinno stać się priorytetem polityk publicznych. Sugerowano stworzenie mechanizmów dialogu między rolnikami z Polski i Ukrainy (np. wspólnych forów, partnerstw gospodarstw czy organizacji rolniczych), co ułatwi wymianę doświadczeń i budowanie zaufania (Federacja Rolna, 2025). Tego typu działania mogą zapobiec powstawaniu nieporozumień i konfliktów, a zarazem stanowić fundament trwałej integracji w ramach UE. Warto podkreślić, że dyskusja panelowa miała wymiar interdyscyplinarny i międzysektorowy – ścierały się w niej różne punkty widzenia, ale wyłonił się spójny wniosek o potrzebie przemyślanej strategii integracyjnej, która wykorzysta potencjał współpracy, minimalizując jednocześnie koszty społeczne i gospodarcze.

Po przerwie rozpoczęła się część konferencji poświęcona szerszym zagadnieniom bezpieczeństwa żywnościowego w kontekście przystąpienia nowych krajów do UE. W panelu tematycznym udział wzięli m.in. eksperci z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), IRWiR PAN oraz Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (GIJHARS). Dyskusja ta poszerzyła perspektywę o makrospołeczne i definicyjne ujęcie problematyki. Na wstępie przypomniano, że „bezpieczeństwo żywnościowe” jest pojęciem wielowymiarowym zdefiniowanym przez Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO), obejmującym cztery zasadnicze filary: dostępność fizyczną żywności, dostęp ekonomiczny (możliwość nabycia żywności), wykorzystanie żywności (odpowiednia jakość odżywcza i bezpieczeństwo zdrowotne) oraz stabilność podaży w czasie. Uczestnicy panelu zwrócili uwagę, że integracja tak znaczącego producenta rolnego, jakim jest Ukraina, może wpłynąć na każdy z tych wymiarów. Z jednej strony fizyczna dostępność żywności na rynku europejskim uległaby zwiększeniu – napływ dużego

strumienia ukraińskich produktów rolnych mogłoby wzmocnić bezpieczeństwo żywnościowe UE pod względem ilościowym. Z drugiej zaś strony pojawiają się pytania o jakość i bezpieczeństwo żywności oraz o to, jak zapewnić utrzymanie standardów sanitarnych i jakościowych przy zwiększonym imporcie z Ukrainy. Paneliści podkreślali, że ewentualne tarcia polityczne wokół tej kwestii należy rozwiązywać, opierając się na faktach i naukowych danych. Przypomniano, iż temat bezpieczeństwa żywnościowego bywa wykorzystywany politycznie i potrafi wywoływać silne emocje – przykładem były kontrowersje wokół jakości ukraińskiego zboża – dlatego tak ważne jest, by debata publiczna bazowała na rzetelnych informacjach, a nie na pogłoskach czy emocjonalnych hasłach. W dyskusji wskazano również, że przystąpienie Ukrainy do UE paradoksalnie może wzmocnić odporność całej Unii na kryzysy żywnościowe: większa wewnętrzna baza surowcowa to mniejsze ryzyko niedoborów w razie zakłóceń handlu międzynarodowego. Zauważono jednak, iż osiągnięcie takiego pozytywnego efektu wymaga skoordynowanej polityki – zarówno w zakresie regulacji rynkowych (np. zarządzania rezerwami i interwencjami), jak i wsparcia dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich (aby korzyści z integracji odczuli nie tylko wielcy producenci, ale też drobne społeczności wiejskie). Ta część obrad dopełniła obraz wyzwań, wskazując, że bezpieczeństwo żywnościowe Europy jest zagadnieniem złożonym, na które akcesja Ukrainy wpłynie wieloaspektowo – wymagając od decydentów szerokiego spojrzenia i długofalowych strategii (Witryna Wiejska, 2025).

Konferencja „Podzielone plony” stanowiła ważny krok w kierunku zrozumienia konsekwencji integracji Ukrainy z UE w obszarze rolnictwa oraz wypracowania na tej podstawie rekomendacji dla polityki publicznej. W trakcie obrad zgodnie podkreślano, że proces ten niesie za sobą zarówno szanse, jak i zagrożenia – może przyczynić się do wzmocnienia bezpieczeństwa żywnościowego całej Europy i stworzyć nowe możliwości rozwojowe, ale jednocześnie rodzi obawy u części producentów rolnych i wymaga rozważnego zarządzania zmianą. Kluczowym przesłaniem płynącym z konferencji jest konieczność prowadzenia dalszej debaty o integracji opartej na wiedzy naukowej i obiektywnych danych, w miejsce emocjonalnych sporów. Dzięki połączeniu perspektyw naukowców, praktyków i decydentów – z Polski i Ukrainy – udało się zarysować priorytety badawcze i polityczne na najbliższe lata. Należą do nich m.in.: stałe monitorowanie rzeczywistych skutków wzajemnej liberalizacji handlu rolnego, identyfikacja obszarów wymagających interwencji (np. wsparcia małych gospodarstw, dostosowania infrastruktury), dopracowanie mechanizmów dialogu społecznego w sprawach wsi oraz przygotowanie instrumentów łagodzących ewentualne negatywne skutki integracji. Wymiana poglądów podczas konferencji pokazała również, jak cenna jest bezpośrednia współpraca polskich i ukraińskich ekspertów – transfer wiedzy i doświadczeń między oboma krajami

okazał się niezbędny do obalenia pewnych mitów i uprzedzeń oraz do sformułowania konstruktywnych rozwiązań. Zaprezentowany raport „Podzielone plony” i dyskusje panelowe dostarczyły solidnej bazy faktograficznej i analitycznej, z której mogą skorzystać zarówno decydenci krajowi (przy kształtowaniu stanowiska Polski w negocjacjach akcesyjnych), jak i instytucje unijne odpowiedzialne za politykę rolną i spójność. Znaczenie konferencji wykracza więc poza jednorazowe spotkanie – sformułowane podczas niej wnioski i rekomendacje będą stymulować dalszą debatę naukową oraz prace analityczne nad integracją rolnictwa Ukrainy z UE. Co więcej, mogą one przyczynić się do lepszego przygotowania polityk publicznych tak, aby proces rozszerzenia Unii przebiegł w sposób zrównoważony i akceptowalny społecznie, zapewniając bezpieczeństwo żywnościowe całej Europy i wzajemne korzyści dla partnerów po obu stronach granicy.

Bibliografia

- Federacja Rolna. (2025). Podzielone plony: integracja Ukrainy z UE i bezpieczeństwo żywnościowe Europy. <https://federacjarolna.pl/aktualnosci/konferencja-podzielone-plony-integracja-ukrainy-z-ue-i-bezpieczenstwo-zywnosciowe-europy/>
- IRWiR PAN (Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk). (2025). Konferencja pt. „Podzielone plony: integracja Ukrainy z UE i bezpieczeństwo żywnościowe Europy” – program. <https://www.irwirpan.waw.pl/1071/wydarzenia/konferencja-pt-podzielone-plony-integracja-ukrainy-z-ue-i-bezpieczenstwo-zywnosciowe-europy>
- Kalinowski, S., Krupin, V., Czubak, W. (2025). *Podzielone plony. Analiza potencjalnych następstw członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej dla polskiego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego*. Fundacja im. Stefana Batorego.
- Witryna Wiejska. (2025). Podzielone plony: integracja Ukrainy z UE i bezpieczeństwo żywnościowe Europy – cz. 1. <https://witrynawiejska.org.pl/2025/11/24/live-24-11-1030-podzielone-plony-integracja-ukrainy-z-ue-i-bezpieczenstwo-zywnosciowe-europy-cz-1/>